

kronike, ki jih bo skušal v prihodnje, seveda v skladu s svojo umetniško naravo, popraviti in nam tako, morda po nekoliko daljšem časovnem presledku in mirnejšem zorenju, dati tekst, ki bo vsaj tako popoln kot roman o njemu in nam tako ljubem Trstu.

Joža Mahnič

KAJETAN KOVIČ, PREZGODNJI DAN

Kaj je pravzaprav s poezijo mladih? Saj ni prvokrat, da se oziramo po pravem, odrešilnem imenu, resnično nova pesniška moč je vendarle redko sejana. Pa naj tudi človek to razume, bolj čudno je, da je bila pesem mladih skoraj do zadnjega tako zelo po starem. Dostikrat je bilo videti, kakor da ne bi živeli v časih, ko ti že arhitektura s svojimi gladkimi ali moderno obdelanimi čeli kaže, da bi tudi v poeziji ne pričakovali več recimo kakšnih gregorčičevskih razčlenjenih kitic, ki že svoj čas niso bile prav sodobne. Preveč je bilo take stare in starinske tehnike in obravnave. Res je, da je nekatere prizgodaj zajela vojska, preden so mogli dobro spoznati novejši poti, ki smo jih imeli že za seboj. Druge je šola zadržala, ker jim s svojim historicizmom ni mogla pravi čas približati moderne poezije, pa tudi sicer so bila tista prva leta vse prej ko primerna za kakšna nova iskanja. Ko se je lahko sprostito bolj osebnostno izpovedovanje, to večkrat ni poznalo mere, kadar pa je razodevalo razpoloženje, ki je bilo hkrati odsev časa, mu skoraj ni znalo najti prav današnje oblike, ki bi mu pomogla do večje veljave. Ponekod se potreba po novem izrazu, ki pa rase organsko iz našega razvoja, že kaže, in to je videti tudi v Kovičevi zbirki¹.

Knjižica je že po opremi in tisku izbrana, nekam drzna novost. Naslov dobro zajema vsebino te poezije: prizgodaj osute sanje, ko si ne moreš kaj, da ne bi gledal s skepsa in melanholično resignacijo na življenje, pa čeprav se ti hoče, da bi bil še otrok, ki ga vse še čaka. Ta otrok je zdaj že v pravljici daljavi, kakor je bil pri Rilkeju, na katerega se kdaj ob teh verzih spomniš. Saj so jim tudi malo v rodu. Človek je običal v zaprašeni vsakdanjosti, v svetu, ki je nekje zastal in v katerega se vleče tudi kaj tako starega, odmrlega, kakor so plinske svetilke v stari kavarni. Zdi se, da se je ponovilo razpoloženje, ki smo ga svoje čase srečali pri Klopčiču ali Vodušku: Ni bilo pa tam te vdanosti, pa naj je tudi skepsa po vrsti podirala iluzijo za iluzijo. Če se danes pri Koviču in vrstnikih drugače glasi odgovor na stiske naših časov, je treba nekaj pripisati drugačni osebni moči, nemalo pa okoliščini, da je tem mladim ljudem spodmahnilo pričakovanja, ko bi se še morali pojiti z vero v življenje. Ostali so s potrebo po sanjah, ali s pristriznenimi perutmi. Lahko gledaš svet okoli sebe, ga registriraš, veš za njegovo pisanost, pa tudi za relativnost njegovega videza. In ker ni vere ne zagona, tudi ni velikih stvari. Nepolepšana stvarnost ne pretresa, saj je vse nekam enako vredno, življenje in smrt. Tako čakaš, da splahnijo še tiste sanje, ki se te držijo, da bo bivanje še bolj brez vrednosti in nepotrebno, kakor je življenje starcev. Takih malo spodbudnih skušenj in spoznanj jim ne moreš zavidati. Preveč jih je potlačilo, ne vem pa, koliko zaleže pripomba, da bi rajši, ko bi bilo to več nepomirjene mladosti.

In ker ni veliko razgibanosti, ta pesniški svet tudi ni posebno pisan. Je odsev današnjega časa in moraš priznati, da je vrsta podob in razpoloženj ob njih priča pravega daru. Tako streznjeno razmerje do življenja se pozna tudi v verzu, ki je vrgel s sebe togo vezanost in teče bolj zrahljano, večkrat hote bolj vsakdanje. In podobno se je zgodilo tudi z besedo. Res pa je, da bi bila včasih lahko bolj živa, da je kdaj v izrazu precej na pol dognanega, neprijemljivega, kakor ravno v pesmi Besede. Večja strast bi utegnila še drugače krepko zadetih stvarnost, spraviti iz nje na dan več novega, pa se tudi izogniti nevarnosti, ki tiči v nagnjenju k statični refleksiji. Vzemimo take, danes že ne več tako nove alegorične podobe stvari, kakor so Zeleni jambor, Vrba žalučka ali Telefonski drog. Bolj iznajdljiva domislica na koncu in bolj

¹ Kajetan Kovič, *Prizgodnji dan*. Primorska založba Lipa, Koper. Opremil Jože Brumen. Natisnila Triglavska tiskarna v Ljubljani 1956.

prizadeta zveza s človekom bi nas tudi bolj pritegnila, kakor pa nas more skoraj suha ugotovitev. Rajši bi, če bi se — da po svoje porabim nekaj nevsakdanjih Kovičevih verzov — tja izgubila »vsaj ena neovokvirjena beseda. Vsaj ena, ki bi grenko zadehtela po nemogočem«. In zato sem tudi obstal ob morda najbolj moderni njegovi Podtalni vodi in še posebej ob vrsticah, ki so hkrati zadnje v zbirki:

Zagrizel se bom v grenke korenine
mesa in duše in prerezal
jezik in grlo ničevih besed.

V prvinah, onkraj časa in prostora,
enak podtalni vodi bom zorel
in bruhal iz lupine kot jezir.

Zakaj kadar čutiš v poeziji resnično moč in kadar ti ta zares odkriva, takrat se tudi začne z njo pravi pomenek.

Lino Legiša

MALO POJASNILA IN NEKAJ PRIPOMB

Tele vrstice niso odgovor na Stanekovo poročilo o mojem izboru Heineja, objavljeno v 6. številki JiS, marveč bi le rad odgovoril na dve poročevalčevi vprašanji in pojasnil oziroma natančneje formuliral nekatere njegove pripombe, ki se tičejo bolj Heineja kakor prevajalca, da ne bi nekateri njegovi površni stavki zavajali bralca.

1. »Ali je v ‚Himnusu‘ predpredzadnji stavek (‚Mi pa se ne utegnemo veseliti niti žalovati‘) načrtno izpadel?« — Kako neki bi »načrtno« izpadel tako važen stavek, ki brez njega visi naslednji stavek v zraku? Izpadel je po moji nenačrtni krivdi. Prevod »Himnusa« sem objavil najprej v Naših razgledih lani (25. 2.), kajpada s tem stavkom vred: Mi pa ne utegnemo ne veseliti se ne žalovati. Ko pa sem prevode pretipkaval za knjigo, mi je ta stavek »ušel« iz pisalnega stroja — na mojo veliko sedanjo jezo. Hvala tov. Staneku in tov. Glazerju (v Novih obzorjih), da sta pokazala na to vrzel.

2. »V ‚Kevlaarju‘ (1) so v originalu (in v češkem prevodu) jambi dosledno izpeljani in se nekako prilagajo vsebini. Ali je v prevodu namenoma drugače?« — Poročevalec misli gotovo samo 1. kitico, ki je res — vsaj če uporabimo nekoliko zastarelo, včasih nezanesljivo metodo skandiranja — napisana v jambskih vrsticah. V prevodu tega nisem posnel in to namenoma oziroma vedoma. Zakaj? Kritiki trdi, da se v tej kitici dosledni jambi »nekako prilagajo vsebini«. To je stvar občutka in preudarka. Po mojem občutku ni tu jambskega ritma zahtevala vsebina. Tudi poročevalec ni neomajen v svoji trditvi, sicer bi se ognil besedi »nekako«. Po mojem naj se prevajalec, ki se loti prevajanja te pesmi, zaveda samo tele oblikovne zgrajenosti: Pesem je zgrajena iz štirivrstičnih kitic, vsak verz ima tri udarce, med njimi po en ali dva nenaglašena zloga, prvi in tretji verz v kitici imata ženski konec brez rime, drugi in četrti verz moški konec z rimo, začetki verzov so jambski, vendar sta celo tu dve, tri izjeme (n. pr. Sie erwachte aus dem Schlummer, $\upsilon\upsilon-\upsilon-\upsilon-\upsilon$). To je vse vodilo glede zunanjeoblikovnih strani te pesmi. Jambske vrstice se mešajo z nejambskimi brez reda, in sicer skoraj pol na pol. V dveh kiticah — ne samo v prvi, ampak tudi v dvanajsti! — pa so vse štiri vrstice jambske. Meni se to ne zdi tako važno, da bi moral upoštevati; občutek mi pravi, da tega ni narekovala vsebina. Sicer pa sta cel v teh dveh kiticah dva verza (Willst du nicht aufstehn, Wilhelm... Dir sei mein Leid geklagt!), ki sta strogo jambska le ob nekoliko nasilnem skandiranju.

Če bi mi občutek in preudarek govorila, da sta te dve kitici »načrtno«, po zahtevi vsebine tako napisani, bi bil to v prevodu tudi upošteval. Da dokažem to samozavestno trditev, naj navedem drug primer iz Heineja. Pesem »Grenadirja« je pisana prav tako v nestrogo grajenih verzih kakor »Kevlaar«. V štirivrstičnih kiticah imata 1. in 3. verz štiri udarce in moško rimo, 2. in 4. verz imata tri udarce in žensko rimo; med udarci je lahko en nenaglašen zlog ali dva. Toda — 4. in 7. kitica sta izjemni: napisani sta v jambih! Morda je to naključje, vendar čutim, da to v 7. kitici ustreza vsebini: zaradi rednega, enakomernega dviganja in padanja od zloga do zloga postane grenadirjeva prošnja tovarišu skorajda ukaz, kar sem v prevodu posnel: